

Examenul național de bacalaureat 2025

Proba E. c)

Istorie

Varianta 1

Filiera teoretică, profil umanist, toate specializările; Filiera vocațională - profil artistic, toate specializările; - profil sportiv, toate specializările; - profil pedagogic, specializările: bibliotecar-documentarist, instructor-animator, instructor pentru activități extrașcolare, pedagog școlar, educator-puericultor; - profil teologic, toate specializările.

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de trei ore.

СУБЈЕКАТ I

(30 бодова)

Прочитајте, пажљиво, ниженаведене изворе:

А. „Стаљин је био у могућности да наметне границе Источне Европе без посебног ризика, пошто његове војске су већ заузимале дотичне области. Али онда када је било реч да наметне режиме совјетског типа у овим областима, он је био више уздржан. Као последица, у прве две године након рата, једино Југославија и Албанија су успоставиле комунистичке диктатуре. Преосталих пет земаља које су биле део совјетске утицајне сфере – Бугарска, Чехословачка, Пољска, Румунија (România) и Мађарска - имале су коалиционе владе у којима комунисти су били снажнији, али и даље нису имали превласт. Двеју од земаља – Чехословачка и Мађарска – одржале су у првој години након рата изборе које су озваничиле праве благонаклоне системе. [...]

У септембру 1947., Андреј Жданов, који дуго времена је био сматран као најближи сарадник Стаљина, је идентификовао две категорије држава у оквиру оног што је он називао *антифашистичким фронтом* Источне Европе. [...] Он је назвао Југославију, Пољску, Чехословачку и Албанију *новим демократијама*. Бугарска, Румунија и Мађарска су биле сврстане у другој категорији, без да јој се да неки јасан назив.“

(Н. Kissinger, *Diplomația*)

Б. „Покретач прве кризе народних демократија била је југословенска криза. Раскид између Титове Југославије и Совјетског Савеза постао је очигледан 1 јула 1948. Он се објашњава супротношћу између југословенског национализма и Стаљинове жеље за доминацијом [...]. Друга криза је била трајнија [...]. Године 1961, Албанија се ставила на страни Кине у совјетско-кинеском сукобу и прекинула је везе са СССР. Године 1964, румунске вође су одбиле план за поделу активности који је установио Хрушчов, што би осудило Румунију да постане једино пољопривредна држава, развијајући критику националног карактера која афирмише независност Румуније у односу са СССР. Ипак, најзначајнији догађаји одвијали се 1968. Снажан покрет за ослобођење се афирмисао у оквиру Комунистичке Партије Чехословачке (*Прашко пролеће*). Да би га окончале, војне снаге Совјетског Савеза и још четири савезника из *Варшавског споразума* [...] су нападе Чехословачку, коју су војно заузели.“

(J. Carpentier, Fr. Lebrun, *Istoria Europei*)

Полазећи од ових извора, одговорите на следеће захтеве:

1. Напомените политичког вођу наведеног у извору **А**. **2 бода**
2. Одредите, из извора **Б**, једну информацију о *Прашком пролећу*. **2 бода**
3. Наведите два историјска простор на које се односе како извор **А**, тако и извор **Б**. **6 бодова**
4. Напишите, на испитни папир, слово које одговара извору који тврди да установљени план совјетског лидера одбијају румунске вође. **3 бода**
5. Напишите једну везу узрок-последица између две информације из извора **А**, назначивши улогу сваке понаособ (*узрок*, односно *последица*). **7 бодова**
6. Представите две историјске чињенице из румунске државе, у периоду 1948-1960. **6 бодова**
7. Наведите једну сличност између две политичке праксе румунске државе на унутрашњем плану крајем XX века, почевши са 1990 годином. **4 бода**

СУБЈЕКАТ II

(30 бодова)

Прочитајте, пажљиво, ниженаведени извор:

„У Молдавији (Moldova), Петру Рареш (Petru Rareș) (1527-1538, 1541-1546) ојачао је владавину, ограничио је имунитет великих бојара, [...] повећао безбедност путева, подигао здања за одбрану и поклоњење. Престоница и многе тврђаве, варошице, дворови, цркве и манастири су обновљени, повећани, изграђени из темеља [...], подарени имањима. Културно стваралаштво достиже врхунац у његовој епохи путем јединственог спољног сликарства из Хумора (Humor) (1535), Молдовице (Moldovița) (1537), Арборе (Arbore) (1541) итд. [...]

У сукобу из Угарске након битке код Мохача (1526), владар је првобитно био на страни Фердинанда од Хабзбурга. Када је схватио да он би могао пожелети Молдавију, [Петру] Рареш прешао је на страну Јаноша Запоље [...]. Овај је румунском владару признавао власт над старим феудалним поседима Чичеу (Ciceu) и Четатеа де Балта (Cetatea de Baltă) [...], поклањајући додатно и град Бистрицу (Bistrița) и тврђаве Унгураш (Unguraș) и Родна (Rodna). Као последица, у битци код Фелдиоаре (Feldioara), од 22 јуна 1529., молдавске војске [...] побеђују војске Фердинанда Хабзбурговца, обезбеђујући успех присталицама Запоље. [...]

Године 1538., султан Сулејман Величанствени се припремао за удар његових противника из централно-југо-источне Европе.[...] Једна војска од 150.000-200.000 људи, предвођена султаном, усмерила се лета 1538. према Молдавији. Пред турском [...] и татарском отпору, али и једног дела бојара, владар није имао превише шанси. У току овог похода, Османлије су отеле Молдавији тврђаву Тигина (Tighina), са околном територијом, претварајући је у рају са називом Бендер. [...] Када се Петру Рареш борио са Татарима, бојари исцрпљени сукобима, предали су земљу султану, који је поставио за владара Штефана Лакусту (Ștefan Lăcustă) [...], бивши заробљеник Порте [Османлијско царство].“

* заузета територија и под директном управом војних османлијских власти

(I.A. Pop, I. Bolovan, *Marea istorie ilustrată a României și a Republicii Moldova*)

Полазећи од овог извора, одговорите на следеће захтеве:

1. Напомените једног владара Молдавије наведеног у извору. **2 бода**
2. Утврдите век на који се односи извор. **2 бода**
3. Наведите битку из 1529. и једну карактеристику, на које се односи дати извор. **6 бодова**
4. Наведите, из датог извора, две информације о мерама које је применио владар у унутрашњој политици Молдавије. **6 бодова**
5. Формулишите, на основу датог извора, мишљење о односима Молдавије и Османлијског царства, подржавајући га са две информације из извора. **10 бодова**
6. Аргументујте, путем историјског догађаја, тврдњу да почетком XVIII-ог века дешавају се догађаји који се односе на институцију владавине из Молдавије (Бодује се представљање историјског догађаја и употреба појмова који изражавају узрочност и закључак). **4 бода**

СУБЈЕКАТ III

(30 бодова)

Израдите, на приближно две странице, есеј о стварању и еволуцији румунске државе у другој половини XIX-ог века – почетком XX-ог века, имајући у виду:

- представљање једне акције које одвијају Румуни у периоду 1857-1859;
- напомену једне мере коју је усвојила румунска држава, у периоду 1861-1866 и напомену двеју аспекта који се односе на ову меру;
- напомену двају историјских догађаја у којима учествује Румунија (României) у међународним односима у периоду 1875-1885;
- формулисање мишљења о спољној политици Румуније у периоду 1916-1918 и подржати га једним историјским аргументом.

Напомена! Бодује се употреба **адекватног историјског речника**, **структура** есеја, представљање **везе узрок-последица**, сачињавање **историјског аргумента** (представљање релевантне историјске чињенице и употреба појмова који представљају узрочност и закључак), поштовање **хронолошког/логичног редоследа** историјских чињеница и **уклапање** есеја у оквиру захтеваног простора.